

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

DO ./ riksåklagaren ang. häktning

(Hovrätten över Skåne och Blekinges beslut den 1 februari 2024 i mål nr Ö 497-24)

Riksåklagaren har förelagts att skyndsamt svara skriftligen på överklagandet.

Jag vill anföra följande.

Inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens beslut. Jag avstyrker prövningstillstånd.

Bakgrund

DO har av tingsrätten dömts för våldtäkt mot barn begånget den 29 september 2023 i Sjöbo kommun. Påföljden har bestämts till fängelse i tre år och sex månader (Ystad tingsrätts dom den 30 januari 2024 i mål B 3167-23).

Tingsrätten beslutade i samband med huvudförhandlingens avslutande den 23 januari 2024 att DO skulle försättas på fri fot, då det enligt tingsrätten, sett till DOs personliga förhållanden, är uppenbart att skäl till häktning saknas. Åklagaren överklagade beslutet till hovrätten. Åklagaren tillade att det utöver flykttfara även finns risk för att DO på fri fot fortsätter sin brottsliga verksamhet. Hovrätten beslutade att häkta DO i hans utevaro.

Efter att häktningsbeslutet verkställts höll hovrätten häktningförhandling.

Hovrätten har i det nu överklagade beslutet förklarat DO häktad till dess att det fängelsestraff som Ystad tingsrätt bestämt får verkställas eller annat beslutas.

Som skäl för beslutet anges att DO är på sannolika skäl misstänkt för våldtäkt mot barn den 29 september 2023 i Sjöbo kommun. För brottet är inte föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år och sex månader. Det är inte uppenbart att det saknas risk för att DO avviker eller på något annat sätt undandrar sig lagföring eller straff. Det får däremot anses uppenbart att det saknas risk för att DO på fri fot fortsätter att begå brott.

Enligt hovrätten uppväger skälen för häktning det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för DO eller annat motstående intresse.

Överklagandet till Högsta domstolen

DO yrkar att häktningsbeslutet ska hävas.

Han menar att det är uppenbart att det inte finns någon flyktfara. Han är 24 år gammal och bor för närvarande hemma hos sina föräldrar. Han är född och uppvuxen i Skåne och har inte någon som helst anknytning till något annat land. Han har även en flickvän, med vilken han tidigare varit sambo. Vidare genomgår han studier vid universitetet i Malmö och har en timanställning på ett gym.

Tingsrättens dom kommer inom kort att överklagas. Det utdömda straffet, om det skulle upprätthållas efter hans överklagande, är inte så långt att det motiverar honom att hålla sig undan och eventuellt riskera en internationell efterlysning.

Åklagaren har inte anfört något annat skäl för häktning än det utdömda fängelsestraffets längd. Någon konkret omständighet till styrkande av att det skulle föreligga flyktfara har inte anförts.

Mot bakgrund av ovanstående görs gällande att det är uppenbart att skäl för häktning saknas.

Under alla omständigheter finns det utrymme att besluta om reseförbud och/eller anmälningsskyldighet. Mot bakgrund av den begränsade flyktfaran samt den omständigheten att tingsrättens dom kommer att överklagas, gör han gällande att reseförbud och/eller anmälningsskyldighet är tillräckligt och bättre fyller den funktion som en häktning innebär utan det omfattande men som det innebär för honom. Han är beredd att överlämna sitt pass samt inställa sig vid Rättscentrum i Malmö dagligen eller i den omfattning som rätten finner lämplig.

Det är enligt hans uppfattning av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar hans överklagande. Det behövs enligt honom klargörande i vilken omfattning det behövs häktningsskäl utöver s.k. obligatorisk häktning. Detta särskilt i fråga om personer som helt saknar anknytning till utlandet. Det bör vidare klargöras i vilken mån det är möjligt att ersätta häktning med reseförbud/anmälningsskyldighet när det är fråga om häktning för straff överstigande ett och ett halvt års fängelse.

Grunderna för min inställning

Enligt 24 kap. 1 § första stycket rättegångsbalken får den som på sannolika skäl är misstänkt för ett brott, för vilket är föreskrivet fängelse ett år eller mer, häktas om det med hänsyn till brottets beskaffenhet, den misstänktes förhållanden eller någon annan omständighet finns risk för att han 1. avviker eller på något annat sätt undandrar sig lagföring eller straff (flyktfara),

2. genom att undanröja bevis eller på något annat sätt försvårar sakens utredning (kollusionsfara) eller
3. fortsätter sin brottsliga verksamhet (recidivfara).

Om för brottet inte är stadgat lindrigare straff än fängelse i ett och ett halvt år ska, enligt 24 kap. 1 § andra stycket rättegångsbalken, häktning ske om det inte är uppenbart att skäl för häktning saknas.

Vid mycket allvarliga brott råder det en presumtion för att den misstänkte ska häktas. Domstolen kan då, utan någon mera ingående utredning, utgå från att det finns häktningsskäl, om inte utredningen visar på motsatsen (prop. 1986/87:112 s. 34). Regeln ska ses mot bakgrund av att det vid allvarliga brott anses vara stötande för det allmänna rättsmedvetandet att den misstänkte befinner sig på fri fot, även om det i det enskilda fallet inte finns någon påtaglig risk för flykt, kollusion eller recidiv (se Lindberg, Rättegångsbalk (1942:740) 24 kap. 1 §, Lexino 2022-01-01 (JUNO)).

Presumtionsregeln innebär att risk för såväl kollusion som flykt och recidiv anses föreligga, om det inte är uppenbart att det saknas sådan risk. Uppenbart anses vara ett mycket starkt beviskrav. För att den misstänkte ska kunna undgå häktning vid allvarliga brott ska det således vara uppenbart att det varken finns kollusionsfara, flyktfara eller recidivfara. Om det beträffande någon av häktningsgrunderna föreligger tvekan, ska häktning beslutas, se NJA 1985 s. 868.

I andra styckets fall kan häktning inte ersättas av reseförbud eller anmälningsskyldighet enligt 25 kap. 1 § tredje stycket rättegångsbalken (se prop. 1980/81:201 s. 44).

Enligt 24 kap. 1 § tredje stycket rättegångsbalken får häktning ske endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller för något annat motstående intresse.

Min bedömning

DO är dömd för våldtäkt mot barn till fängelse i tre år och sex månader. Brottet är så allvarligt att det råder en presumtion för att han ska vara häktad till dess att fängelsestraffet får verkställas eller annat beslutas.

Jag instämmer i hovrättens bedömning att det inte är uppenbart att det saknas risk för att DO på fri fot avviker eller på annat sätt undandrar sig lagföring eller straff. Det är också min uppfattning att skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för DO eller för något annat motstående intresse.

Vid ett så allvarligt brott som det är fråga om här kan häktning inte ersättas med reseförbud eller anmälningsskyldighet (se prop. 1980/81:201 s. 44).

Hovrättens beslut ska således stå fast.

Prövningstillstånd m.m.

Av 54 kap. 10 § rättegångsbalken följer att prövningstillstånd får meddelas endast om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens) eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag (extraordinär dispens).

För prejudikatdispens krävs att ett avgörande av Högsta domstolen får generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar. Den enskildes intresse av att få till stånd en prövning i Högsta domstolen kan alltså inte föranleda prövningstillstånd på denna grund (Fitger, Rättegångsbalken, s. 54:26).

Enligt uppgift från Åklagarmyndighetens Utvecklingscentrum saknas behov av vägledande uttalanden från Högsta domstolen avseende frågor om häktning enligt 24 kap. 1 § andra stycket rättegångsbalken.

Som jag angett ovan kan enligt tydliga uttalanden i förarbetena reseförbud inte ersätta häktning med stöd av 24 kap. 1 § andra stycket rättegångsbalken.

Prövningen av en häktningsfråga är i det enskilda fallet avhängig ett stort antal omständigheter av mycket varierande slag. Det finns därför risk för att en prövning av DOs överklagande utmynnar i ett avgörande med begränsad betydelse utanför det aktuella målet.

Jag avstyrker prövningstillstånd.

Katarina Johansson Welin

My Hedström

Kopia till

Utvecklingscentrum

Södra Skånes åklagarkammare (AM-136646-23)

Kammaråklagaren Linus Westerberg